

MÕNIKORD

K U U E S K O R D : M A I 2 0 1 6

MEIE TUBLID INIMESED

Anneli Aken peab kogu aeg tegutsema!

Kuidas Luksemburgi Eesti laste väsimatu lauluõpetaja Anneli Aken muusika juurde jõudis ning mis teda motiveerib muudkui uutele tegudele, uurisid **Eva Maria Maiquez Seitam, Sadu Saks ja Katria Kivik**

Kuidas te Luksemburgi sattusite ja millega te enne tegelesite?

Ma sattusin Luksemburgi selle tõendusks, et on olemas selline ütlus, et ära kunagi üttele iial, never say never! Mina koguaeg ütlesin, et ma ei lähe kunagi elama saksa-ega prantsuskeelsele maale. Kui mu mees siia tööle kandideeris, siis ma ütlesin, et noh mine, mine, küll mul on Eestiski küllalt tegetmist. Aga siis kuidagi juhtus nii, et ma tulin ja jäin ning võtsin endale sama töö, mida ma Eestis tegin ehk siis lastele muusika õpetamise. Loomulikult keskendun ma siin Eesti muusikale ja Eesti lauludele ja tasapisi tuleb sellele nüüd juurde ka teatri osa.

Kas teil oli juba nooremana idee teha seda, mida nüüd teete?

Oleneb, kui noorelt. Ma mäletan seda, et tahtsin mingisugusel ajal saada astronoomiks. Ma lugesin oma õe, kes õppis siis gümnaasiumi viimases klassis, astronoomia raamatut, mis oli kohutavalt põnev. Aga kui hakkasin ise koolis füüsikat õppima, sain aru, et astronoomiks saamiseks tuleb õppida väga palju matemaatikat ja füüsikat. Siis mul läks see isu nagu natuke üle, sest teadsin, et see pole ainult tähtede vaatamine. Kui ma lõpetasin keskkooli, siis ma ei teadnud täpselt, mida ma tahan. Sellepärast valisin eriala, kus sai õppida kõike – algklasside õpetaja, kus sai õppida nii matemaatikat, eesti keelt, inglise keelt, siis oli ka vene keel veel kohustuslik, loodusteadusi ning meil oli ka muusika õpetamise koolitus. Kuidagi juhtus nii, et selles koolis, mille ma ise lõpetasin, jäi just õpetaja koht vabaks ja ma sattusin sinna tööle muusikaõpetajaks ja selleks olengi jäänud.

Kas oli raske oma tööd alustada täiesti võõras kohas, või oli teil siin tuttavaid ees?

Mul oli siin vist ainult üks tuttav. Ma ootasin last, kui me siia kolisime (see juhtus 2007 aasta augustis-Mõnikord) ning tegelikult oli mul plaan, et proovin ka seda kunsti, et jään lastega kolmeks aastaks koju, nagu oli tol ajal Eestis väga populaarne. Et ma oleksin kodus ja teeks midagi täiesti muud, sest ma olin Eestis lõpuks nii ülekoormatud. Ma töötasin väga mitme koha peal: päeval koolis, õhtuti tegin erinevate näiteringide proove ja nädalavahetustel olid igasugused üritused üle Eesti, mida oli vaja käia läbi viimas. Ma olin nii väsinud ja ma mõtlesin, et enam ma seda teha ei taha. Ja siis esimesel üritusel siin, mis oli Eesti vabariigi aastapäeva pidu, tuli minu juurde Margit Liivo koos Gea Mä-

Anneli Aken dirigeerib Luksemburgi eesti laste teed laulupeole järgmisel suvel.

FOTO: Katria Kivik

giga ja küsisid, et me oleme kuulnud, et sa teed midagi lastega ja et kas ma ei tahaks siin ka midagi teha. Ma võtsin natuke aega järelemõtlemiseks ja hakkasingi pihta!

Kui raske oli alguses?

Selles mõttes oli see mulle raske, et mul ei olnud ju siin klassi, kus töötada. Nii et me alguses tegime tunde Margiti juures. Aga koduses olukorras on lapsed kuidagi rahutud ja laiali ning ma ei olnud mitte kunagi varem tegelema eelkooli ealiste lastega. Selle kunsti õppimine võttis mul paar aastat

aega. Nüüd mulle tundub, et mõistan seda vanust juba üpris hästi. Tänu nendele asjale inimestele, kes siin seda Eesti kooli juures peavad, on see lihtne. Kui ma peaksin seda täiesti üksi tegema, siis ma ei usu, et sellega toime tuleksin. Ma olen küll nüüdseks ära õppinud saksa keele, aga minu prantsuse keel on väga vilets. Nii et kui kuskil on vaja mingeid ruume rentida või ajada asju prantsuse keeles, siis mina tõstan käed püsti ja jooksen ruumist välja. (Naerab.)

Intervjuu jätkub lk 4

Uus õpetaja Heily!

Luksemburgi Euroopa kooli noorema kooliastme uueks eesti keele õpetajaks sellest sügisest saab Heily Haasma, kes praegu õpetab Viimsis Haabneeme koolis.

„Tegemist on väga kogunud ja innuka õpetajaga, kes on igati valmis uuteks väljakutseteks,“ ütles ajalehele Mõnikord Eesti haridus- ja teadusministeeriumi Euroopa koolide eelkooli ja noorema kooliastme inspektor Katre Mehine.

Kokku esitas konkursile nõuetele vastava avalduse kaheksa õpetajat, kõik naisterahvad. Teise vooru pääses neist neli, kellest võitis Heily Haasma. Intervjuud temaga saate loodetavasti lugeda juba järgmises meie ajalehes!

Mõnikord toimetus

Mõnikord ilmub uut moodi

Meie head lugejad, meil on teile mõned uudised! Kõige tähtsam on see, et alates sellest numbrist ei ilmu Mõnikord enam trükituna, vaid saadetakse elektrooniliselt pdf-failina kõigile Luksemburgi Eesti Seltsi (LES) liikmetele.

Miks me enam ei trüki Mõnikorda?

- 1 Esiteks sellepärast, et raha kokku hoida.
- 2 Teiseks sellepärast, et siis pole enam jamamist lehe levitamiseks. (NB! Kui teate kedagi, kes pole LESi liige, aga tahab ka lehte saada, siis andke julgelt aadressi-le monikord.toimetus@gmail.com)
- 3 Kolmandaks annab see meile oluliselt vabamad käed lehe kokkupanemisel. Me ei pea enam piirama väga lugude mahtu ning võime teha vajadusel kasvõi 8-leheküljelise numbriga. Võime panna näiteks rohkem fotosid huvitavalt üritustel!
- 4 Neljandaks saame veelgi paindlikumalt ilmuda. Kui tahame, siis võime välja anda kasvõi kiirelt mõne kaheküljelise erinumbriga. Või lausa koomiksina erinumbriga! Meil on nüüd rohkem valikuid.

5 Viiendaks kiireneb lehe väljatuleku protsess, sest me ei pea enam ootama nädal aega trükikoja järel. Samuti jõuab leht meili teel kiiresti paljude lugejateni. Kes arvutist lugeda ei viitsi, saab siis ise lehe välja printida.

6 Kuueandaks saame me nüüd lehte teha värvilisena!

Kõik seni ilmunud Mõnikord numbrid panevime lähiajal välja LESi koduleheküljele, samuti pdf-formaadis ning siis saab ka neid sealt tasuta alla laadida.

Teine tähtis uudis on see, et sügisest ootame enda kampa kõiki noori, kellele meeldib see, mida me teeme ning kes tahaksid samuti kaasa lüüa! Kirjutage otse mulle!

Jaanus Piirsalu,

jaanus.piirsalu@gmail.com

ÜKS KÜSIMUS

KERSTI KALJULAI SIHIB REKORDIT Kersti Kaljulaid, teie 2004. aasta mais alanud ametiaeg Euroopa Kontrollikoja liikmena lõppes ametlikult mai algul. Eesti valitsus pole aga uut liige siiani nimetanud. Kui kauaks te nüüd jääte veel Eesti esindajaks kontrollikotta?

«Ma jään Kontrollikoja liikmeks seniks, kuni mind vahetab välja uus Eesti liige. Nii ei jää Eesti kontrollikojas esindamata vaatamata sellele, et

minu mandaat lõppes 6. mail. Euroopa Liidu toimumise lepingus on selle kohta eraldi löik, mis ei jäta võimalust teisiti käituda - kontrollikoja liige peab jätkama uue saabumiseni.

Ainult erakorraliste asjaolude ilmne misel oleks võimalik paluda ELi nõukogult enda vabastamist. Sel juhul läheks Eesti esindamise kohustus üle kontrollikoja presidendile uue Eesti liikme saabumiseni. Erakorraliste asjaoludena on varem käsitletud näiteks valitsuse liikmeks asumist oma koduriigis, aga ka Euroopa Komisjoni liikmeks asumist. Lihtsalt soovi ametist lahkuda ei saa erakorraliste asjaoludena käsitleda.

Uue liikme saabumine on ka varem viibinud, seni kõige pikem viivitus on olnud pool aastat. Puudub pretsedent, mis võimaldaks mul ennustada, kaua sellisel olukorral lastakse kesta. Praegugi on uus esindaja veel nimetamata lisaks Eestile ka Ungaril.

Niisiis, Eesti valitsus peab leidma kandidaadi. Kandidaat peab vastama Euroopa Parlamendi kirjalikele küsimustele ja läbima kuulamised Euroopa Parlamendis. Parlamendi hääletustulemust arvestades nimetab ELi nõukogu uue Eesti esindaja Euroopa Kontrollikotta. Siis olen mina vaba lahkuma.»

Mis juhtub, kui telefon maha ununeb...

Ma lugesin hiljuti Andrus Kivirähki uut lasteraamatut „Oskar ja asjad“, mis räägib ühest väikesest poisist, kellel on suvevaheaeg.

Tavaliselt oleks Oskar suve veetnud koos oma vanematega, aga sel suvel oli tema ema Ameerikas õppimas ja isa linnas tööl. Oskar saadetakse maale vanaema juurde. Õnnetuseks ununeb Oskari telefon linna ja ta ei tea, mida oma suvega peale hakata. Vanaema juures on igav ja naabripoistega ta aega veeta ei taha.

Ühel päeval leiab Oskar kuurist puutüki ning valmistab sellest imetelefoni, mille abil saab asjadega juttu rääkida. Siis kõik muutub... Oskar saab endale uued sõbrad ja hakkab juhtuma palju naljakat ning põnevat, mida saate teada, kui ise raamatu läbi loete.

Ma soovitan seda raamatut kõigile, kellele meeldivad naljakad lood, aga eriti lastele vanuses viiest kuni kümne aastani ning ka nende vanematele. See raamat on väga südamlis ja humoorikas, paneb asjade üle järele mõtlema ning teeb tuju heaks. Luige kindlasti läbi!

Eva Maria Maiquez Seitam

Hea uudis meie balletisõpradele – kõik teed viivad Stuttgardi kanti!

Septembris tuleb Luksemburgist 300 kilomeetri kaugusele esinema Tartu Vanemuise teatri heal tasemel balletitrupp. Nad esinevad Saksamaal, Stuttgardi lähedal Fellbachis 26. ja 27. septembril etendusega, mis koosneb kahest lühiballetist: «Gatsby» ja «La Dolce Vita» (fotol ongi stseen sellest balletist, esiplaanil Colin Maggs ja Tarasina Masi). «« Gatsby» ja «La Dolce Vita» on mõlemad tugevad

ja terviklikud balletilavastused, milles on teenitult esile tõstetud tantsija ja tema inimene,» kirjutab kriitik Mihkel Truman esietenduste järel eelmise aasta jaanuaris. «Kuna trupp koosneb väga erineva päritolu ja taustaga tantsijatest, on galerii mitmekesine ja põnev.» Vanemuine sõidab Saksamaale Stadt Fellbach - Kulturamt'i kutsel, esinetakse Schwabenlandhalls. FOTO: Gabriela Liivamägi

Eestisse laagrisse!

Lastele teeb vankrisõitu laagri korraldaja Priit-Kalev Parts.

FOTO: Toomas Kalve

Tule Tääksi suvelaagrisse, kui oled välismaal elav eesti noor ja soovid veeta kauni suvenädala Eestis, kus saad suhelda Eestis elavate lastega, õppida puu-, ehte- ja tekstiilitöid, pilli-laulu-tantsu-mänge, hobuse rakendamist ja juhtimist ning muid eesti rahvapäraseid oskusi. Laager toimub 24.–30. juulini.

TÜ Viljandi kultuuriakadeemia huvijuhid ja käsitöölised koostöös Eestikeelse Hariduse Seltsiga korraldavad esmakordselt nädalase suvelaagri väljaspool Eestit elavatele 10–15-aastastele eesti noor-

tele. Eestis elavatest lastest osaleb laagris kümmekond last.

Toimumiskoht on Tääksi küla Viljandimaal. Tegevusi viime läbi Tääksi koolimajas, spordiklubis, järvel ja maastikul. Päevi alustatakse keele ja kultuuri hommikutega, millele järgnevad põnevad mängud ja õpitoad. Õhtutesse mahub jutuvestmisi, kontserte, tantsu ja tralli.

„Lõimeleeri eesmärk on äratada välismaal elavates eesti noortes huvi esivanemate keele ja kultuuri vastu. Omavanuste Eesti lastega suhtlemine lihvib nende keeleoskust ja tegevusterohke meeleolukas nädal kujuneb kindlasti toredaks mälestuseks, mis kutsub tagasi Eestit väisama,“ selgitas laagri üks eestvedaja, rahvusliku ehituse õppejõud Priit-Kalev Parts.

„Laste laagri ajaks leidub tegevust ka lapsevanematele. Osaleda soovivail lapsevanemal on võimalik broneerida endale majutus Tääksi külalistemajas ja külastada näiteks Viljandis samaaegselt toimuvat pärimusmuusika festivali,“ lisas Parts.

Laagrilised saavad end sisse Tääksi koolimaja klassidesse. Süüa pakume kolm korda päevas pluss kaks vahepala. Toidu tegemisel eelistame puhast ja võimalikult kohalikku toorainet.

Korraldajateks ja töötubade läbiviijateks on peamiselt Viljandi kultuuriakadeemia huvijuhtimise, pärimusmuusika ning rahvusliku käsitöö õppejõud, vilistlased ja üliõpilased.

Kui oled otsustanud osaleda, loe lähemalt ja registreeri end siin <http://www.kultuur.ut.ee/et/loimeleeris-osalemise-info>. Registreerumine 27. maini on 300 eurot, pärast seda 350 eurot. Kohtade arv on piiratud.

Uus elu Kuldkroonil

Oli tavaline, veidi vihmane ja tuuline sügishommik. Mitte keegi ei osanud maa peal aimata, millised sündmused hakkavad peatselt aset leidma.

Veel vähem seda, et kõik planeedi elanikud peavad järgneva 24 tunni jooksul evakueeruma tähele Kuldkroon. Täht Kuldkroon oli üks väikene täht, mis asus Päikesest 1 256 miljoni kilomeetri kaugusel ja oli Maa pealt vaadates paljale silmale nähtamatu.

Juba mõne tunni möödudes, umbes keskpäeva paiku, sai Los Angelese rannast alguse võimas üleujutus. Samal ajal hakkas üle ilma vihma sadama nagu oavarrest. Vihma tuli kui kalja, ei

olnud näha ei maad ega taevast. Peagi oli kogu Ameerika veega kaetud, mõne tunni möödudes juba kogu Maa.

Samal ajal tuvastasid teadlased, et Kuu oli Maast 20 kilomeetrit kaugemal kui tavaliselt. Inimesed evakueeriti kosmoselaevadesse ja viidi kõige lähema tähe peale – Kuldkroonile. Ilmnes, et Kuldkroonil oli elu võimalik.

Iseäralik oli see, et seal oli hoopis teistsugune õhk, mis meenutas mõneti auru. Maa asukad kohanesid Kuldkrooni elutingimustega kaunis kiiresti. Kui Maal on polaarpäev, siis Kuldkroonil on alati täiesti pilvitu ja aasta päikeselisim suvepäev. Päikesetõusud

ja -loojangud on Kuldkroonil imeliselt kuldsed.

Pool aastat pärast elamist Kuldkroonil löid teadlased Kuldkroonil Maaga sarnased elutingimused. Endised maalased ja nüüdseks kuldkroonlased otsustasid, et nad hoiavad uue elupaiga puhtana ja elavad keskkonnasõbralikumalt ja säästlikumalt, kui nad olid seda omal ajal teinud Maal.

Hedi Loore Puusepp
(10-aastane)

Totalement détruit ehk

Artur Sirki müstiline surm Echternachis

Mis seob Eesti 20 sajandi poliitika ajalugu Luksemburgiga? Raivo Tulva esimene osa Eesti kunagise tuntud poliitiku Artur Sirgi surmasaamise asjaoludest ligi 80 aastat tagasi ehk raske teekond Luksemburgi piirilinna.

Meie pisikene uurimisrühm jõudis Luxembourgist Echternachi koos esimeste koidukiirtega. Teekond suurhertsogiriigi uhkest pealinnast pisikesse unisesse piirilinna kestis plaanitud kauem ja oli ettearvatult vaevarikas. Kitsarööpmeline raudtee, millega Artur Sirk Rotterdami vanglast vabanedes oma viimaseks jäänud suslasõidu tegi, oli juba ammu üles võetud. Tunda oli, et võimud on teinud kõik võimaliku, et muuta meie ligipääs sellele süngel roimapaigale keeruliseks. Echternachi jõudmiseks oli meile jätud seega vaid üks, kõige kallim ja ebamugavam viis – Audi.

Mida kaugemale Luxembourgi hii-gelkindluse kaitsvatest müüridest, seda kitsamaks muutus ohtlikult käänuline maantee ja seda hirmuäratavamaks teed palistav süngel laas. Erinevalt pealinna ümbruse toretsevatest jõukatest maamõisadest ja lopsakatest viinapuu- ja õunaaedadest andsid siinsete elanike armetud, kitsaste peenramaadega talud tunnistust sellest, et pealinna jõukus hoiab pealinnast kümne küünega kinni. Maantee ääres hulkusid metsistunud hobuse- ja eeslikarjad. Põhiliseks liikumisvahendiks paistsid siin olema kipa-kad jalgrattad. Nende alandlikult teeservas ukerdavad omanikud võpatasid hirmunult, kui möödudes püüdsime neid signaalitõrtsatusega eest peletada.

Peale pikka ja kurnavat sõitu jõudsi-me lõpuks ometi õnnelikult Echternachi. Selle tumeda metsa ja kõrgete mägede vahel asuva nukra linnakese elanike põhiliseks sissetulekuallikaks on kohaliku kloostri tarbeks palvehelmeste ja puidust krutsifikside nikerdamine.

Vaikselt sosistatakse ka pühitsetud vee salakaubaveost teispoole mäslavat terashalli Sure'i jõge asuvale Saksamaale.

Parkisime oma väsinud sõiduvahendi Echternachi kloostri süngete seinte kaitsevarju ja hakkasime märkamatuks jääda püüdes liikuma raekoja platsi poole. Artur Sirgi täpset hukkamiskoh-ta varjutab senimaani saladus. Teada on vaid see, et saabunud siia pealinnast 22. juunil 1937. aastal, asus ta elama väikesesse Johann Wengler'i pansionaati Bahnhofstrassel, kus ta elas kõige tagasihoidlikumat elu, olles loobunud igasugusest poliitilisest tegevusest.

Echternachi politseiülem Paul Rip-pinger kirjutab Villem Saarsenile, kes käis siin 1960. aasta sügisel Artur Sirgi surma asjaolusid uurimas, järgmist: "Hotell Johan Wengler, Bahnhofstrasse Echternachis, ei eksisteeri enam. Hoonne hävines täielikult (*totalement détruit*) sündmuste tõttu viimases sõjas («von Rundstedt» ofensiiv), hoonet ei ole üles ehitatud (*reconstruit*). Oktoobrikuus 1944 sai Echternachi linna elanikkond evakueeritud ja hr. Wengler suri veidi hiljem, 6. nov. 1944 Luksemburgi linnas. Tema abikaasa Maria Moes suri Wüts'is

Kes oli Artur Sirk?

Artur Johannes Sirk (25.09.1900 Lehtse vald, Järvamaa - 2.08.1937 Echternach, Luksemburg) oli Eesti advokaat ja poliitik, Eesti Vabadussõjalaste Liidu üks juhte. Artur Sirki surm Echternachis oli kuni tänaseni kaetud saladustelooriga. Politseijuurduse kohaselt oli tegu enesetapuga, kuid siiski arvatakse, et keegi aitas teda selle toiminguga juures. Artur Sirk on maetud Helsingisse Hietaniemi kalmistule.

Luksemburgis 4. juunil 1958. Hävine-nud hotelli krunt osteti naabri poolt tema elumaja suurendamiseks."

Meie uurimisrühm võttis ekspedit-siooni ettevalmistamise käigus korduvalt ühendust Echternachi tänase linnapeaga, et paluda abi roimapaiga täpse asukoha leidmiseks. Kahjuks ei saabu-nud meie päringutele ühtegi vastust.

Meie kirju ignoreeriti. Selle juures on äärmiselt paljutähenduslik see, et linnapea perekonnanimi on samuti Wengler!

Ainsaks niidiotsaks meile jäi lause V. Saarseni uurimisraportist: "Päike on juba loojenemas, kui järgnes raskeim ja valuliseim osa Echternachis viibimisest. Raekojust paarsada meetrit eemal asub hotell, milles A. Sirk elas ligi neli nädalat. Hotelli esikülg on ümber ehitatud, õuepoolne osa, kuhu avaneb tema toa aken ja köögikäik. on endises seisukorras. Imelikud tunded vallutasid kaasmaalase, kui koos võõraste inimestega seisime samal kohal, kus kakskümmend aastat tagasi lamas surmavalt vigastatud vabadussõjalaste juhi keha".

Seega oli enne uurimise alustamist paslik esimene vahkokkuvõte:

1. Ligipääs Echternachi linnale on tehtud äärmiselt ebamugavaks. Kitsarööpmeline raudtee on "juhuslikult" hävitatud.
2. Linnapea, kelle nimi on "juhuslikult" samuti Wengler, ignoreerib meie korduvaid abipalveid.
3. Artur Sirgi surmahotelli ei eksisteeri enam – *totalement détruit*. Sakslased hävitasid selle "juhuslikult" II maailmasõjas.

Liiga palju tundus tollel süngel päikesepaistelisel hommikul neid "juhuslikke" asju kogunevat. Sellega aga see juhuslikkus kahjuks kaugeltki ei lõppenud.

Linnapeaga samanimeline hotell asus teatavasti Bahnhofstrassel. Aga "juhuslikult" sellise nimega tänavat Echternachis enam ei eksisteeri. Sellest sai vaid järeldada seda, et pealinnast siia toov raudtee hävitati seetõttu, et kaoks viimane teadaolev side paigaga, kus 2. augustil 1937. aastal kaotas oma elu Artur

Sirk. Pärast kuudepikkust uurimistööd rahvusarhiivi igivanades toimikutes selgus lõpuks, et kunagine Bahnhofstrasse kannab nüüd peent ja arusaamatut nime "rue de la Gare".

Kokkuvõtete tegemise järel seadsime sammud Raekoja platsi poole, kust pidi alguse saama kurikuulus Bahnhofstrasse, uue nimega rue de la Gare. Kunagine linnasüda, nii rahvarikas ja rõõmus väljak tundus meie külaskäigu hommikul pelutav ja mahajäetud, nagu üritaks ta kiivalt varjata mõnd rusuvat saladust. Ühes küljes ulus tuul akendeta lagunenud majades, teises küljes kõrgus kurjakuulutatavalt süngel gootilik raekoda, tabamatu linnapea Wengleri residents, heites tumedaid varje selle ees seisvale inkvisitsiooniaegsele häbipostile.

Kuigi väljak paistis esmapilgul inimtühi olevat, kostus raekoja kõledate võlvide varjust siiski tasast sosinat. Otsustasime põliskasukate käest uurida, mida nemad arvavad vaprast vabadussõdalase müstilisest surmast.

Raekoja nurga tagant leidsime kolm kohalikku krutsifiksimeistrit härdalt tarbimas kloostri pärinevat pühitsetud eluvett. Suurhertsogiriigi traditsioone arvestades on selline varahommikune käitumine avalikus kohas vägagi erandlik. Paistis, et 79 aasta tagused traagilised sündmused on siinsete elanike psüühikale igavese jälje jätnud.

"Joo-joo, loomulikult mäletame me Artur Sirki" hüüatas veekalkvel silma-

▲▲ Ajalehe Mõnikord uuriv toimetus Echternachis Artur Sirgi surma asjaolusid välja selgitamas. FOTO: Kristi Tulva
▲ "Juhuslikult" on Artur Sirgi surmakohas kerkinud täiesti uus maja! FOTO: Jaanus Piirsalu
◀ Artur Sirk 1930-ndatel

dega Jérôme. "Ta oli selline tugev ja sirge mees nagu Grünewaldi pöök, kohe näha, et ohvitser". "Ja hommikuti armastas ta hotelli rõdult kellestki Kungla rahvast ja kaelakee häälest laulda" li-sas Xavier. "Tal oli väga hea lauluhäl ja kõik siin linnas armastasid teda." "Välja arvatud" sosistas Siggy oma lauset lõpetamata. Tema kiire hirmunud pilk ähvardavalt selja taga kõrguvale raekoja-le ei jäänud meile märkamata.

Mõistes seda hirmu- ja ülekohtutun-net, millega need õnnetud inimesed on siin jumalast hüljatud ääremaal pidanud aastakümneid elama, seadsime sammud kurikuulsa Bahnhofstrasse poole. Ootamatult või tegelikult juba oodatult tabas meid aga järgmine ebameeldiv üllatus. Kellegi pahatahtlik käsi oli "juhuslikult" meie teele veeretanud esmapilgul ületamatuna tundunud takistuse.

Sellest, mis meie kartmatu seltskonnaga edasi juhtus, saate lugeda juba järgmises ajalehes Mõnikord. ■

Algus 1. leheküljel.

Keeruline naine Anneli Aken tahab poisse muusika juures hoida

Alla Pugatšova.

Mis plaanid teil edasiseks on Luksemburgis?

Ma ei ole inimene, kes teeb väga suuri plaane, nii et ma ei tea. Mõnes mõttes elan ma päev korraga, aga päris niimoodi ka ei saa. Kui ma teiega laulma hakkasin, siis mul ei olnud aimu ka, et sellest tuleb selline projekt, et me käime kõigepealt ühe kooriga (mudilaskoori) laulupeol, ja siis tuleb juba mitme riigi lastekoor! Pärast sellist konkursi (peab silmas eelmist laste laulupidu-Mõnikord), tundsin ma, et ma olen nii väsinud, et ei taha seda enam teha. Samas hakkas sees kripeldama, sest vahetult enne kui me sellele peole olime minemas ja kõik oli hästi, siis ma mõtlesin, et väga äge oleks järgmisele peole minna juba kolme kooriga. Need kellega sai kunagi alustatud on juba (suurem osa-Mõnikord) segakoori vanuses ja hetkel ongi see minu suur plaan. Need inimesed, kellega ma kunagi laulmist alustasin, ei katkestanud laulmist ja mul on väga hea meel, et mõned neist on juba jõudnud täiskasvanute segakoori. See tähendab seda, et laulmine ei katke.

Ja teine minu missioon on selles, et ma tahan, et poisid ka laulavad. See on oluline, sest meeshääli on koorides hästi vähe, kuna mingisugusel hetkel poisid ütlevad, et laulmine on tüdrukute asi, aga tegelikult on

see absoluutselt vale. Ma arvan, et enamikel täiskasvanul meestel on kunagi olnud selline muusikaõpetaja, kes on neile esimese jorina peale öelnud, et sina seal, ole vait! Mehed solvuvad kergemini kui tüdrukud ja neile jääb see elu lõpuni meelde. See haavab neid nii palju, et nad ei laula pärast seda enam. Eks te ole ise ka näinud, et nii mõnigi joriseja, kellega on siin esimeses klassis alustatud, hakkab kahe-kolme aasta pärast viisi pidama.

Ma tean, et Eestis on olnud palju heliloojaid ja muusikuid, kes ütlevad, et igas inimeses on olemas see muusikaline alge. Sa peaksid seda arendama, arendama ja ma ei ole absoluutselt nõus suurte koorijuhtidega, kellel on võimalus tegeleda ääremiselt muusikaliselt andekate inimestega. Mina töotan kõigiga, lihtsalt mõnel võtab see kohutavalt palju aega. Aga ma ei taha, et poisid laulmisest võõrduvad, siis kui nad noormeheks saavad. See pisik ei kao kuskile. Kui oled kunagi seda teinud, siis teed seda kunagi veel. Kõike seda, mida teile võibolla siinsetes koolides ei pakuta, kõike seda olen mina nõus tegema, kui vaid oleks

aega ja neid, kes tahavad teha.

Kas te kavatsete millalgi Eestisse tagasi minna?

See on raske küsimus. Kui ma lähen oma kodulinna (Haapsallu), siis oli hästi palju neid inimesi, kes küsivad, et noh, millal sa siis tagasi tuuled? ja ma vastan sellele küsimusele, et ma olen tegelikult alati seal. Või Eestis olles ma vastan sellele tegelikult, et ma olen peaaegu alati siin ja minu jaoks ei ole vahet, kus ma olen, vaid see, et ma olen eestlane. Ma olen suur-Eesti väike sipelgas ja ma teen kõik selleks, et Eesti, eestlus, eesti keel, Eesti kultuur ja Eesti muusika ei kaoks kuskile, kui mingil põhjusel perekonnad kolivad Eestist ära. Seetõttu ma vastan sellele küsimusele, et ma ei ole tegelikult kunagi ära läinudki. Ja mul on Eestis oma projektid, mida ma teen selle töö kõrvalt, mida ma siin teen. Nii et mul on kogu aeg üks jalg seal.

Kas teie lapsed on laulja tüüpi?

Jah, ma arvan, et mu noorem tütar on meie suguvõsast kõige musikaalsem, kuigi minu isa oli väga musikaalne, ema oli, mu õde on muusikaõpetaja, aga mulle tundub, et mu

Anneli Aken esinemas Luksemburgi Eesti seltsi eelmisel jõulupeol kuulsa Vene estraa-ditähed Alla Pugatšovana. Anneli esitas Pugatšova ühte kuulsaimat laulu „Kuningad suudavad kõike“ nii ehedalt, et üks Brüsselist saabunud külaline arvas, et keegi vene laulja on esinema toodud.

Ma olen suur-Eesti väike sipelgas.

noorem tütar on saanud eriti head geenid kuskilt ja kelleltki. Ka minu vanaisa tegi näiteks bändi juba 1930-ndatel aastatel. Mu vanem tütar, kes õpib praegu Luksemburgi ülikoolis, on minuga koos läbinud kooliteatri teekonna, alates algkoolist kuni põhikooli lõpuni või õigemini siia kolimiseni. Ta jättis küll kahjuks muusikakooli pooleli ja kahetsetes seda pärast kibedasti nagu paljud teisedki. (Naerab.) Ta õppis flööti, aga tal õpetajaga ei klappinud, kuid viisi peab ta küll. Ta on väga suur muusikaarmastaja ja ta tunneb väga hästi alternatiivsemat popmuusikat üle maailma, nii Eestis kui ka mujal. Ta tegi Luksemburgis näiteks bändi, mängis basskitarri. Kõikidel mu lastel on muusikapiisik olemas.

Kui palju lapsi käib teie juures laulmas ja teatritundides?

See arv natuke kogu aeg muutub. Kui me alustasime, oli meid umbes 25, aga praegu on Luksemburgis üle 60 lapse kindlasti, kuskil isegi 70 ligi ja Brüsselis on umbes sama palju. Strasbourgis oli muidu kümnekond, aga viimasel ajal pole ma sinna jõudnud, sest need pikad sõidud on üsna väsitavad. Mul ei ole ka õnnestunud viimasel ajal sobivaid päevi leida, et sinna minna ja kuna nüüd tuleb veel see laulupeo ettevalmistus ka juurde, siis on neid sõitmisega ja proove nii palju, aga õnneks Strasbourgi lapsed tunnevad juba koorilaulu ja nad ei jää sellest päris ilma.

Mida teile kõige rohkem teha meeldib?

Mulle meeldib heade sõpradega koos muusikat teha ja mulle meeldib käsitöö. Mul on hästi kahju, et mul nende kahe asja jaoks on tegelikult väga vähe aega. Just seda, et teha ise oma muusikat ja tikkida, õmmelda, kududa, seda tahaks õndselt teha. Ujuda meeldib mulle ka.

Mis on teie arust elu mõte?

Ei tea, aga elame-näeme. Mul pole reeglina aega nii sügavate küsimuste üle juurelda ja ega ma vastust välja ei mõtleks ka. Olen väga vilets filosoof. Ma pean tegutsemal. Ajan oma asju – neid, mida vähemalt arvan oskavat end tegevat – ning teen seda nii, et tekiks midagi, mis on inimese vajaduste püramiidi elutähtsates osas ja eluslooduse püsijäämiseks tühine, aga mis teeb rõõmu või paneb mõtted lendama. Seda võib vist nimetada kultuuriks. Olen mitu korda muusikaõpetaja ameti maha pannud, aga ta leiab mu igal pool uuesti üles. Lisaks olen juba 15 aastat Haapsalu Valge Daami vabaõhuteatri teenistuses. Ma pole kaugeltki kõige lihtsam naine ega ema, aga ma südamest püüan kodu, töö ja ühiskondliku töö tasakaalus hoida. Vahel tundub, et lähedased on ikka natuke uhked ka, kui teen need asju, mida inimkonnal püsijäämiseks otseselt vaja ei ole, ja see vahel ka hästi välja tuleb. Kuues meel ütleb, et niisugune tasakaal annabki just minu elule mõtte. Võib-olla tuleb kunagi päev, mil maha rahunen ja hakkan kurke sisse tegema.

Mulle meeldib luuletaja Marie Under. Ja temal oli kirjavahetus kunstnik Ants Laikmaaga, kus tal on selline repliik: "Meid on pandud ilma elama, mitte kõrgilt kõige elava peale vaatama. Ja kui kõigekülgselt elada, siis ei pääse alati patust ettevaatlikult libisedes mööda, vaid peab vahel otse keskelt läbi raiuma." See tähendab seda et, seda on küll raske mõista, aga selleks, et õnnelik olla, pead sa olema julge, uskuma sellesse, mida sa teed. Mulle on see heaks motoks! ■

Elu on siirus – kui te suudate seda teeselda, siis tuleb ka edu

Eesti Draamateatris osutus selle hooaja üheks suuremaks hitiks

Jordi Galcerani mänguline etendus «Pangalaen» (El crédit), millele Tallinnas enam sel kevadel pileteid saada pole. Luksemburgi publikul vedas, sest 9. aprillil tuli menuetendus koju kätte. Selleks tuli vaid sõita Steinselisse, kirjutab Mairis Minka, kes pealkirjaks laenas tsitaadi Prantsuse kirjanikult Jean Giraudoux'lt.

Etenduse tegid vaid kaks meest: Priit Võigemast ja Hendrik Toompere, kes oli ka lavastaja. Toompere jaoks oli see juba neljas Galcerani näidendi lavastus. Mõlema loomingule on iseloomulikud uskumatud pöörded, absurd, ironia, leidlikkus ja tempo.

Peale etendust oli Luksemburgi Eesti publikul esimest korda võimalus teatri-meestega vestluseks, mille juhatas sisse teatrisõber Merle Milva. Tekkis huvitav diskussioon, mille üheks teemaks oli lavastuse erinev pikkus. Mõnikord avaldab mõned huvitavad väljavõtted arutelust näitlejatega.

Pille: Priit, see on vist sinu üks esimesi rolle komöödia-žanris. Kuidas tundus?

Priit: Jah, mulle pole neid väga enne sattunud. Tore on! Mulle meeldib kui on kiire. (Peab silmas tempot laval-Mõnikord) Ma väga tihti lavalt tunnen, et ma pean pidama mingit pausi, aga si-setunne ütleb mulle, et oleks pidanud juba ütleva järgmise lause, järgmise repliigi ja ammu juba mõlisenud. Komöödia puhul on palju põhitõdesid, millest üks on minu arvates see, et ei tohi liiga pikalt mõelda. Nii kui tegelane hakkab liiga pikalt mõtlema, muutub järgmine samm ebaloogiliseks, inimene mõtleb järele, et ah, ma ei ütle-

gi. Tuleb öelda täpselt seda, mida sülg suhu toob ja siis on kõik ok!

Pille: Kui palju te ise teksti juurde panete?

Priit: Väga vähe.

Hendrik: Umbes kolme-neli lauset. Mõnikord seal tekib lihtsalt toreduse pärast...

Priit: Aga kuskilt see pool tundi tuleb... need on põhiliselt sidesõnad.

Mairis: Kuidas te ennast täna laval tundsite ja milline oli meie publik?

Hendrik: Ausalt?

Pille: Kas me naerame teiste kohtade peal?

Hendrik: Üldiselt sama, nii nagu see ikka käib. Me ise olime täna natuke teistsuguses olukorras kui tavaliselt. Meil ei ole meie tavapärasest dekoratsioonist. Tegelikult puudub see kesk-kond, kuhu sisse me oleme ennast turvaliselt ehitanud, pangakontori seinad. Siin on natuke teistmoodi. See väheke mõjutab, aga üldiselt see kõik toimub kahe tegelase vahel, ega see lõppkokkuvõttes mitte midagi ei muuda. Teine asi on see, et olen nagunii harjunud mängima erinevates saalides ja ruumides ja see (koht) on väga hea saal teatri tegemiseks. Täitsa tipp-topp. Mul oli ainult isiklikult see probleem, et me käisime Luksemburgis kõrgmägedes ja sain päikest ning see mõjub, palav oli. Muud ei olnud nagu midagi, muu oli kõik hästi.

Pille: Kuidas endast välja viimine toimub? Teil oli nii palav, et tatti pritsis ja pisarad voolasid.

Hendrik: Inimesed on sellised. Nendega juhtub mõnikord niimoodi, kui nad jäävad uskuma midagi sellist, mis tegelikult ei ole üldse reaalne.

Pille: Kas pulss oli kõrge?

Priit: Täna oli suhteliselt viisakas. Kord nii, kord naa. Draamateatris mängides mulle tundub, et vähemalt nüüdseks sinna tuleb juba see publik, kes vist teab, mida oodata. Kas on kuulnud kuskilt või keegi on soovitanud. Täna

tundus publik natuke ettevaatlik olevat alguses.

Priit: Aga selle tüki puhul ma iga kord ütlen Hendrikule, et seda on mõnus mängida. Ükskõik, kuidas see algus läheb, aga vähemalt lõpus on endal lõbus.

Rein: Tuleks tagasi selle poole tunni juurde. Kas te olete ise tekstitruud näitlejad, tahate jääda selle juurde,

Tuleb öelda seda, mida sülg suhu toob

mis on kirjas või see muutub mingil hetkel igavaks ja tunned, et teeks täna improvisatsiooni?

Priit: Ega mina ka ei teadnud enne Hendrikut näitlejana. Me olime teinud ühe lavastuse enne (Tallinna) Linna-teatris, Gogoli „Surnud hinged“, kus ma mängisin. Mulle väga meeldis ta siis lavastajana, aga ma ei teadnud, kuidas ta on partnerina, aga mul oli palju äratundmist. Mulle tundus, et mingisugune asi suhtumise osas on sarnane. Ma ei ole väga tekstitruu, eriti veel kui on tegemist materjaliga, mis on tõlgitud. Mulle tundub, et näiteks selle koha peal, kus on tõlkest midagi kaduma läinud või kui ma saan autori mõttest aru, aga

et see veel paremini välja tuleks, siis see ei ole mingisugu patt panna paar sõna juurde või tõsta natuke ümber. Mulle tundub, et Hendrik on ise samasugune.

Hendrik: Selline teksti muutmine on loomulik, tavapärane asi ja seda võib teha küll, aga tegelikult struktuur ja karkass, see on muutumatu ja seda muuta ei tohi. Komöödial on oma struktuur, omad rütmid ja kui neid lõhkuma hakata, siis see kaotab oma kehtivuse, nali kaob ära ja see on hoopis midagi muud. Teine asi on see, kui tehagi puhtalt improvisatsioon. Täna me hakanud liialt lõbutsema.

Merle: See on selline lavastus, kus lavastaja ja näitleja on ühes isikus. Kui lavastaja ja näitleja on erinevad, siis kui palju lavastaja etendusi vahepeal üle vaatab? Kas see (etenduse pikkuse erinevus) ei või olla sellest, et nüüd ta lähebki oma elu elama ja ei ole võimalik enam kõrvalt vaadata?

Hendrik: Päril see ei ole. Mul on ikka niipalju kogemusi, et suudad ära salvestada küll, mis siis muutub. On lavastusi, mille karkass on niivõrd selge ja tempod on niimoodi paika pandud, et seda muutumist ei toimu, mitte kunagi, kõigub minuti piires. Komöödia puhul on täiesti möödapääsmatu, et seal peab olema vaba struktuur sees, see peab ise oma elu elama. Publiku reaktsioonid tingivad ka seda muudugi. Kui on suured naerud vahel. Meil oli siin üsna suur saal, see hajub ära, aga Draamateatri väike saal on teistsuguse kujuga ja seal ei ole võimalik naeru sisse edasi minna. Peab ära ootama selle ja see omakorda tekitab ühe muutumise. Selle etenduse puhul meil ei ole hierar-

hiad paika pandud, et mina olen lavastaja ja Priit muudkui mõliseb. Pärast seda, kui tükk sai valmis, oleme kaks võrdset partnerit. Peale etendust arutame,

mida muuta, mida mitte muuta, see on tavaline asi.

Priit: Ma olen ka nii mõnegi lavastajaga kokku puutunud ja mõne puhul on see, et ta ei raatsi üldse seda nabanööri läbi lõigata pärast esietendust. Muudki käib ja vaatab ning teeb proovi, urgitseb siit ja sealt. Ma olen seda meelt, et siis on järelikult midagi enne tuksi läinud. Lavastus hakkab sellel hetkel, kui publik on saali tulnud ning ta hakkab oma elu elama. Kui ta siis ellu ei ärka, siis on väga raske teda mingite kosmeetiliste muudatustega kuidagi ellu äratada. Kui ärkab ellu, siis ta läheb oma rada ja siis pole vahet, kas ta on ükskord 15 minutit lühem või pikem, elus on ta ikkagi.

▲▲ Pinge maas, õlu ees. Priit Võigemast (vasakul) ja Hendrik Toompere peale etendust publiku küsimustele vastamas.

▲Suure vaeva nägijate ühisfoto: vasakult Hendrik Toompere, Meelik Mallene, Priit Võigemast, Mairis Minka, Merle Milva, Jüri Väli ja Imbi Väli. Kahjuks jäi pildilt välja Kadri Siilanas, kes samuti projektis palju abistas. FOTODE AUTOR: Rein Rebane